

UMIRANJE DARVINIZMA.

I prije Darwina bilo je teorija o tome, kako su nastale forme živih bića. No nitko si pravo nije mogao da predoči one ozroke, koji bi tako zvanim »prirodnim putem« bili proizveli te forme. Nikada i nigdje nijesu nastale nove vrste, koliko nam povijest jamči i dokle dopire čovječje iskustvo. Darwin je izmislio teoriju, koja je utilitarska. On je opazio, da nijedno živo biće nije matematički jednako svojim predima, nego se vazda u nečemu od njih razlikuje. Iz toga je Darwin stvorio teoriju, da će od ovih »slučajno« nastalih varijanata samo one ostati, koje su »najprikladnije«, a priroda da će sama uništiti neprikladnije. Darwin je nadalje i to mislio, da »prirodnim probiranjem najprikladnijih« svojstava postaju varijante većima i jačima. I tako su po njemu nastale nove vrste pomoću takovog nakupljanja svojstava, dakako tekom dugog i dugog vremena. Ali je Mendel dokazao, da je velika zabluda ta vjera u »nakupljanje«. Isto su dokazali i poslije Mendela svi istraživaoci oplemenjivanja kod živih bića. Čovjek se mora čuditi, kako je Darwin mogao vjerovati u tu teoriju. Ta i on je oplemenjivao živa bića. Njegova je teorija protiv svake zdrave logike.

Još nikada nijesu nastale nove forme, vrsti ili podvrsti oplemenjivanja, nego ih moramo već imati pri ruci. N. pr. vrtlar može novu vrstu odgojiti, ako je, već ima. Uslijed oplemenjivanja nije još nikada ta vrst nastala, nego ili uslijed **mutacije** (to je zagonetna promjena prema unutarnjim zakonima, iz nepoznatih uzroka) ili pomoću **sinteze** (bastardiranjem, gdje su varijantama međom roditeljske varijante). Oplemenjivač dakle može nešto izabrati tek onda, ako nova forma već postoji. Nevjerovatno je, kako mnogi učenjaci zadnjih decenija ne moguše da shvate ovu tako jednostavnu istinu. Nažalost ni danas mnogi toga ne shvaćaju. Ta eno oplemenjivač životinja ili raslina svagda ovako postupa: ako n. pr. između stotine ili tisuće istovrsnih raslina nađe koju novu varijantu u bojama, odmah je osami i potrudi se, da je očuva čistu u njezinom potomstvu. Dakle umjetnost oplemenjivanja nije u nakupljanju i povećanju oblikâ, kako je Darwin (protiv svake prakse) mislio, nego samo u očuvanju starih ili novih vrsta. Oplemenjivanje ne proizvodi ništa novo, nego samo staro ili novo izolira. Tako eto nema vrijednosti ni Darwinova teorija o postanku nove vrste.

Darwin nema sreće ni s malim varijantama. Uzmimo jedan primjer. Očevidno je bijela boja korisna nekim polarskim životinjama. Po Darwinu je ta bijela boja nastala iz crne ili smeđe, koju su imale pređi dotičnih životinja pred tisućama godina. Ali tako lagano postajanje bijele boje ne bi imalo nikakove vrijednosti, jer bi dotičnih životinja davno bilo nestalo (crna boja na smijegu) poradi vidljivosti. Mora dakle, da je dotična životinja imala sasvim bijelu ili gotovo bijelu boju, da promjena boje mogne imati neku

vrijednost. — Na Kerguelskim otocima u južnom polarnom moru, gdje su jake oluje, ima insekata bez krila. Misli se, da su ti kukci potekli od krilatih i da su krila stoga izgubili, jer se ne bi mogli inače održati kod tolikih vjetrova. No zamislimo se u ovo: Po Darwinovoj teoriji mora da su krila lagano postajala sve to kraća. No to lagano skraćivanje nema vrijednosti ni koristi. Ta vjetar bi davno odnio u more sve te kukce prije nego li bi im krila okraćala. Ako su uistinu ti kukci bez krila potekli od krilatih kukaca, to mora da je takova mutacija nastala u tren. Ali Darwinizam ne može da protumači, kako su iz jajeta krilatih kukaca izišli najednom nekrilati kukci. Uostalom uništili su čitave vrste kukaca nesamo oluje, nego su to učinile i druge prirodne katastrofe te grabežljive životinje i ljudi. Takovo uništavanje nema ništa zajedničkog s **postankom novih vrsta**.

Napokon valja i to kazati, da ni mutacije (u koliko oko može opaziti) nijesu nikada tvorile **nove vrste**, niti u prirodi niti u laboratorijima.

Uz ovo ističem, da veći dio **svojtava**, koja posjeduju živa bića, ne možemo nazvati ni svršnim ni nesvršnim. Ta su svojstva irelevantna i nijesu podvrgnuta selekciji svršnosti. Nedavno je jedan istraživač u južnoj Americi opazio, da n. pr. mimikrija kod leptira nije nimalo na njihovu obranu.

Ni uništenje starih formi nema ništa s **postajanjem novih formi**. Uništenje nastaje kraj loše **situacije**. Statistika novijega doba pokazuje o raslinama i kukcima, da samo **situacija** odlučuje o daljnom življenju vrsta, a ne individualna varijacija. Individualna je varijacija tako malena, da je zapravo neznatna. Svatko znađe, da od tisuću sjemena kojega mu drago stabla ne ostaje na životu »najzgodnije«, »najjače«, »najsposobnije«, da se iz njega razvije tisućogodišnje stablo, nego samo ono, koje padne na zgodno tlo, i kojega prije vremena ne uništi oluja, grom ili čovjek. Sličan je i udes životinja.

Ako dakle neki učenjaci, kao rasni higijeničar Lenz, hoće da uvedu darvinističke ideje i u čovječju higijenu, to nije onda odmah i prirodnim zakonom, jer se priroda ne vlada prema darvinističkim receptima. A i po tim darvinističkim receptima ne ćemo postići popravak čovječje rase, jer nakupljanje svojstava ne postoji kao kakov popravak pomoću oplemenjivanja. Jedno jedino postoji, ali ne u prirodi, nego u stajama oplemenjivača, a to je izoliranje žuđene vrste i uništenje nežuđene. Oplemenjivač može da uništi materijal, koji nije zgodan za rasplodivanje i da odgoji čiste vrste iz uzornih individua, koji već postoje i to tako, da nežuđene životinje ubije ili kastrira. Razni su istraživaoci mogli samo po darvinističkoj laži kazati, da priroda postupa poput oplemenjivača domaćih životinja i zato da treba i čovječji rod podvrći metodama životinjskog oplemenjivanja. Uopće čovjeka ne možemo suditi

jedino ili poglavito po tijelu kao da je marva za klanje ili brzi konj, nego ga moramo kud i kamo više suditi po njegovim duševnim svojstvima. Ta ima naroda, koji se ističu kao čista rasa, a za ljudsku kulturu nijesu gotovo ništa učinili. Ima i takovih naroda, koji su tjelesno u dobrom stanju, a ipak isto tako nijesu ništa poradili za čovječju kulturu. No ima genija, koji su bili tjelesno slabići ili bolesni ili su potekli od takovih ljudi, čak od pijanica i epileptičara. Treba li da ih menujem? Nije li Schiller bio sušičav kao i Mozart? Goethe je po nasljedstvu bio tuberkulozan kao i Beethoven, a tako je i Kant bio slabičak.

Većina je biologa napustila darvinizam. Botaničari uopće nijesu nikad prijateljevali s darvinizmom. Broj zoologa, koji ga se drže, pada neprestano. Nekoji se od njih još i sada nazivlju pristašama Darwinovim, ali kad pročitamo njihove spise, vidimo da oni brane evulucijske ideje, koje nemaju ništa s darvinizmom. Ostaju još jedino nekoji medicineri, razni biolozi, kao Gruber, Lenz i t. d., koji zagovaraju životinjsko oplemenjivanje. Oskar je Hertwig izdao knjigu »Zur Abwehr des ethischen, des sozialen u. des politischen Darwinismus« (Jena, Fescher) i tu pokazuje, što je sve zla učinila spomenuta teorija na kulturnim tečevinama.

Darvinizam je kod biologa izgubio kredit, ali ga je našao kod socijalističkih agitatora. Koji je uzrok tom pojavu? Mržnja protiv Crkve, a i to, što ti agitatori ne stoje na visini savremene znanosti. Ta po sebi su darvinizam i socijalizam međusobno kao vatra i voda. Kako? Darvinizam bi po sebi morao prepustiti svom udesu sve slabije ljude, dakle i ljude slabije intelegencije i volje. Socijalizam naprotiv hoće da podigne i slabije. Darvinizam se više slaže s kranjim nacijonalizmom. Socijalistički agitatori očevidno zaostaju na znanstvenom polju.

Prof. Dr. A. Süssenguth (München).

KATOLIČKA CRKVA U PORTUGALSKOJ.

Već preko stotinu godina gleda katolički svijet neobičnu sudbinu katoličke Crkve u Portugalskoj. Gotovo čista katolička zemlja, pa tako duго progoni Crkvu. Žalosnu tu rabotu počeo je markiz de Pombal svemoćni ministar Don Josa-a (1750—1777), kojemu je otac kao najljepšu baštinu namro časni od sv. Stolice dani mu naslov: »Najvjerniji kralj«.

Pombal je utro put, kojim su kasnije išli svi kulturni bojevi: redovnike (poimence) Isusovce izagnao je djelomično, a djelom nastojao odvajati od njihovih starješinstava u Rimu. Već godine 1820. počela je konstituanta rad po metodi Pombalovoj. A 24. travnja godine 1834. donese naredbu, da ima smjesta ići iz države ono nešto franceskih Isusovaca, koji su došli bili za vlade Don